

Sammenligning av sykefraværstatistikker i KS, SSB og enkeltkommuner

Bakgrunnen for dette notatet er forskjeller i statistikker for sykefraværet utarbeidet av SSB, KS' og enkeltkommuner.

KS, SSB og de fleste kommuner produserer en rekke ulike statistikker som har til hensikt å måle sykefraværet. Rapportene brukes til å måle sykefraværet i enkeltkommuner og for å sammenligne enkeltkommuner med hverandre og det totale sykefraværet. KS produserer også en rekke analyser og tabeller, der man ser på forskjeller i sykefraværet for ulike grupper som for eksempel kjønn, arbeidstakergruppe og alder.

Forskjellene i det beregnede sykefraværet mellom KS og SSB varierer i ulike perioder, men ligger for de fleste 12 månedersperiodene mellom 0,5 og 1,0 prosentpoeng. KS rapporterer et høyere sykefravær i flertallet av rapporteringsperiodene. For enkeltkommuner ser man det samme mønsteret. KS har ofte, men ikke alltid, et noe høyere sykefravær enn kommunene selv. Hvor stort dette avviket er, varierer fra kommune til kommune.

I notatet vil det bli redegjort for datagrunnlagene og beregningsmetodene til KS, SSB og lønns- og personal systemene hos de enkelte kommunene. Effekten av eventuelle ulikheter vil også bli drøftet.

I notatet vil detaljer om KS' beregningsmetoder, definisjoner og datagrunnlaget bli presentert i sammenligningen med SSB. I drøftingen av lønns- og personalsystemene vil ikke denne detaljerte gjennomgangen bli gjentatt, men det vil bli henvist til relevante definisjoner i avsnittet som sammenligner SSB og KS.

KS og SSB

I denne delen av notatet vil det i all hovedsak bli fokusert på det legemeldte sykefraværet, da dette utgjør det den største andelen av sykefraværet og det er her forskjellene mellom SSB og KS sykefraværstall er størst. Videre vil det derfor kun være legemeldt sykefravær som blir omtalt i denne delen hvis det ikke eksplisitt sies noe annet.

KS og SSB har en noe ulik begrepsbruk. I de tilfellene det er mulig har det blitt forsøkt å bruke de samme begrepene.

Datagrunnlag

Hvilke arbeidstakere er registrert?

SSB innhenter sine data for arbeidstakere fra Arbeidstakerregisteret.

SSB populasjon for registrering av legemeldt sykefravær er alle arbeidstakere i alderen 16-69 år bosatt i Norge og registrert i arbeidstakerregisteret med et aktivt arbeidsforhold i perioden. For å bli registrert i Arbeidstakerregisteret må arbeidet ha en gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid på 4 timer og varighet på minst 6 dager. Registeret oppdateres ved at arbeidsgiver er pålagt å sende melding til trygdekontoret når arbeidsforholdet starter og opphører. SSB's krav om at arbeidstakeren skal ha et aktivt arbeidsforhold i perioden er definert slik at arbeidstakere som har permisjon i mer enn 14 dagers varighet (inkl fødselspermisjon) og arbeidstakere som har vært sykemeldt i mer enn 12 måneder kan bli ekskludert i hele eller deler av rapporteringsperioden.

KS innehenter sine data enten direkte fra kommunene og fylkeskommunene eller fra selskapene som drifter kommunenes lønns og regnskapssystem. KS inkluderer i sin statistikk kun arbeidstakere som var i et fast arbeidsforhold med en forhåndsatt arbeidstid per uke ved både starten og utløpet av en 12 månedersperiode. KS inkluderer ikke arbeidstakere under 18 år og ikke lærlinger. Arbeidstakere som har vært sykemeldt i 12 måneder eller mer, og arbeidstakere som har hatt permisjon i 16 måneder eller mer er ikke inkludert i statistikken. KS' sitt krav om at arbeidsforholdet skal være fast og vare i en 12 måneders periode medfører at vikariater, timelønnte og de fleste som er ansatt i et engasjement ikke inkluderes i KS' statistikk. Bakgrunnen for dette er at KS i utgangspunktet ønsker å vise sykefraværet knyttet til en stilling, ikke vikarer når den ansatte er fraværende. Personer som arbeider i en enkelt kommune i mindre enn 12 måneder vil heller ikke bli inkludert i KS' statistikk.

KS og SSB inkluderer noe ulike grupper i sin statistikk. Generelt så inkluderer SSB noen flere arbeidstaker grupper enn KS. Dette gjelder blant annet arbeidstakere under 18 år, lærlinger vikarer, timelønnte og de fleste som er ansatt på engasjement. Unntaket er ansatte på permisjon der SSB ekskluderer ansatte raskere enn KS.

Disse forskjellene vil kunne medføre forskjeller i det rapporterte sykefraværet hvis sykefraværet for de disse gruppene er annerledes enn gjennomsnittet. Dette vil i praksis bety at gruppene som blir inkludert hos SSB, men ikke hos KS, skal ha ett lavere sykefravær. Det har ikke vært mulig å finne tall i SSB sin statistikk som kan bekrefte eller avkrefte dette.

Hvilket sykefravær er registrert?

SSB baserer seg på Sykefraværsregisteret for informasjon om legemeldt fravær. Sykefraværsregisteret er basert på NAV's databaser. SSB henter også inn informasjon om egenmeldt sykefravær direkte fra et utvalg arbeidsgivere.

KS' henter statistikk om sykefraværet direkte fra kommunene. KS' statistikk inkluderer fravær på grunn av egen sykdom eller ulykke. KS' statistikk inkluderer både egen- og legemeldt sykefravær.

Ut i fra disse brede definisjonene er det vanskelig å se noen årsak til at sykefraværet som blir registrert kan være årsaken til forskjellene i KS og SSB's statistikker.

Det er derfor nødvendig å analysere nærmere hva som blir definert som sykefravær, hvordan man rent teknisk beregner sykefraværet og hvordan man tar hensyn til en rekke faktorer som ferie, deltid og gradert sykefravær.

Hvordan beregner man sykefraværet:

Sykefraværprosenten defineres av SSB som:

Sykefraværprosent: $\text{Sykefraværprosent} = (\text{sykefraværingsdagsverk} * 100) / \text{avtalte dagsverk}$

KS definerer sykefraværprosenten som:

Sykefraværprosenten = $(\text{Sykefraværingsdagsverk} * 100 / \text{mulige dagsverk})$.

Eventuelle forskjeller kan altså oppstå i hvordan man definerer sykefraværingsdagsverk og hvordan mulige dagsverk/avtalte dagsverk blir definert.

SSB definerer **avtalte dagsverk** som: avtalte dagsverk = avtalte arbeidsdager * stillingsandel * feriekorrigeringsfaktor, der stillingsandel og feriekorrigeringsfaktor kan variere mellom 0 og 1.

SSB definerer **avtalte arbeidsdager** som: antall kalenderdager som arbeidstakerforholdet gjelder fratrukket helgedager og generelle fridager som for eksempel 17. mai.

KS definerer mulige dagsverk som:

Mulige dagsverk = $\text{Antall arbeidsdager i perioden} * \text{stillingsandel} - (\text{Gjennomsnittlig antall feriedager})$

Hos KS er antall arbeidsdager i en 12 måneders periode i utgangspunktet satt til 5*52 dager. Dette blir justert for gjennomsnittlig ferieavvikling for ulike arbeidstakergrupper. Dette betyr at det totale antall mulige arbeidsdager vil være ulik for undervisningspersonell, turnus og resten av de ansatte.

Både KS og SSB justerer for gjennomsnittlig ferieavvikling. Dette gjøres ved hjelp av noe ulik metodikk. Det er med den tilgjengelige informasjonen ikke mulig å si hvordan denne forskjellen i metodikk påvirker sykefraværet i KS' og SSB's statistikker. SSB regner, i motsetning til KS, ikke med bevegelige helligdager og lignende. Dette betyr at SSB, når alt annet er likt, legger til grunn et lavere antall avtalte arbeidsdager enn KS, noe som vil medføre en lavere antall avtalte dagsverk. Det kan medføre forskjeller i statistikkene for sykefravær, men effekten er usikker da dette vil påvirke både telleren og nevneren i sykefraværprosent brøken.

SSB definerer stillingsandel som **Stillingsandel:** $\text{Stillingsandel} = \text{avtalt arbeidstid pr. uke} / 37,5$. KS definerer stillingsandelen som $\text{stillingsandel} = \text{avtalt arbeidstid pr. uke} / \text{avtalt arbeidstid per uke i 100 \% stilling for denne stillingstypen}$. Avtalt arbeidstid per uke i 100 % stilling vil variere mellom ulike stillingstyper for eksempel vil den være 35,5 timer for medarbeidere som jobber i turnus. Dette betyr at det er en forskjell i hvordan SSB og KS beregner stillingsandel. Det er allikevel usikkert om denne forskjellen påvirker det rapporterte sykefraværet. Dette skyldes at stillingsandelen inngår i både nevner og teller i både SSB og KS' beregninger av sykefraværprosenten.

SSB definerer **Sykefraværtdagsverk** som: Sykefraværtdagsverk= sykefraværtdager *stillingsandel *sykegrad.

SSB definerer en sykefraværtdag som: ”En dag man normalt skulle vært på jobb men ikke er det på grunn av egen sykdom. Antall sykefraværtdager i et sykefraværtdilfelle er lik antall kalenderdager innenfor statistikkperioden som sykefraværtdilfellet gjelder fratrukket lørdager, søndager og offisielle fridager som skjærtorsdag og 1. mai. For personer på aktiv sykmelding vil også dager de er på jobb telle som sykefraværtdager.” Dette betyr trolig at sykefravær som faller når arbeidstakeren skulle ha hatt ferie blir registrert som sykefravær dersom arbeidstakeren blir syk før ferien starter og får ferien utsatt eller blir syk i løpet av ferien og sykefraværet har en varighet på mer enn fem dager i ferien.

KS definerer **Sykefraværtdagsverk**=Sykefraværtdager*stillingsandel*sykegrad

KS definerer sykefraværtdager som kalenderdager minus lørdager og søndager. Sykefravær i ferie skal bare registreres i den utstrekning dette gir arbeidstaker rett til å ta ferie senere. Dette betyr at KS i motsetning til SSB inkluderer sykefravær på bevegelige helligdager og lignende. Som nevnt ovenfor er det usikkert hvor stor effekt denne forskjellen utgjør da de påvirker både telleren og nevneren i sykefraværtdprosentbrøken.

Tidligere ble også sykefraværtdstatistikken fra KS justert for helligdager og lignende, men på grunn av endringer i sammensetningen av personalgruppene som arbeider i kommunene har man gått bort fra dette.

Det er vanskelig for både KS og SSB å få tilpasset antall sykefraværtdagsverk og antall mulige dagsverk fullstendig korrekt i forhold til ferie. Dette kan være en feilkilde, særlig når man rapporterer over kortere perioder for eksempel et kvartal. Noe som kan gi avvik i det rapporterte sykefraværet mellom KS og SSB. Dette problemet er mindre når man rapporterer sykefraværet over en lengre periode for eksempel 3-4 kvartaler eller et kalenderår.

Hovedtrekk KS og SSB

Det er ikke mulig å finne en enkelt årsak som kan forklare forskjellene i det rapporterte sykefraværet, men det er en rekke ulikheter som kan bidra til å forklare forskjellene.

- Det er ulikheter i hvilke arbeidstakere som inkluderes i SSB og KS statistikk. Generelt sett inkluderer SSB flere arbeidstakere enn KS i sin statistikk. Dette gjelder blant annet vikarer.
- KS og SSB opererer med ulik metodikk for antall mulige arbeidsdager/avtalte dagsverk. Det er usikkert hvordan dette påvirker det rapporterte sykefraværet.
- KS inkluderer sykefravær på offisielle fridager, dette gjør ikke SSB. Det er usikkert hvordan dette påvirker det rapporterte sykefraværet.
- Det kan være forskjeller for hvordan KS og SSB justerer antall sykefraværtdagsverk og antall mulige dagsverk i forhold til ferie, sykdom i ferien og lignende. Dette kan medvirke til forskjeller i det rapporterte sykefraværet.

- Det kan være svakheter i hvordan kommunene rapporterer graderte sykemeldinger. Dette kan medføre at KS rapporterer et noe høyere sykefravær enn SSB.

Unique

Unique er lønns- og personalsystem som brukes av om lag 35 prosent av kommunene og fylkeskommunene som rapporterer fravær til KS.

Datagrunnlag

I standardrapporten til Unique vil alle ansatte med en stillingsprosent større enn null bli inkludert. Dette betyr at både fast ansatte og vikarer vil være inkludert i det sykefraværet som blir rapportert i Uniques standardrapport. Kommunene har mulighet til å gjøre endringer i Uniques standardrapport slik at de kan fravelge eller kun se på enkelte stillingstyper slik som fast ansatte, vikarer og ansatte med permisjon. Dette betyr at det i de fleste tilfeller i likhet med SSB vil være inkludert flere grupper av ansatte i kommunens egne rapporter. Hvordan dette påvirker det rapporterte sykefraværet avhenger av sykefraværet i de ulike gruppene.

KS inkluderer ikke ansatte som har et sykefravær som er 12 måneder eller lengre i rapporteringsperioden. I Unique rapporten vil disse være inkludert. Dette bør når alt annet er likt medføre at de rapporterte sykefraværet blir høyere enn hos KS.

Hvilket sykefravær inkluderes?

I Unique regnes antall sykefraværsdager fra dato til dato, i standardsystemet tas det ikke hensyn til fravær i helg. Dette gjelder også ansatte som jobber i turnus. Dette er tilsvarende KS' beregningsmetode. Kommunene har mulighet til selv å overstyre systemet slik at fraværsdager i helgen blir registrert. Hvis kommunene velger å gjøre dette, vil det kunne medføre forskjeller i det beregnede sykefraværet.

Kommunene kan også legge inn fridager som f.eks. 17. mai for den enkelte ansatte. Fridager som blir registrert på denne måten vil ikke bli telt som en sykedag, selv om fridagen ligger i en periode der den ansatte er sykemeldt. Dette er ikke mulig å legge inn fridager for ansatte som jobber turnus. Ifølge Unique er det grunn til å tro at kommunene i begrenset grad benytter seg av denne muligheten.

I Unique system tas det ikke hensyn til sykefravær som faller i ferien. Unique legger til grunn at kommunene ikke registrer sykefravær som faller i en periode der den ansatte avvikler ferie. Hvis kommunene allikevel registrerer sykefravær i en periode der den ansatte har ferie vil dette bli inkludert i de rapporterte sykefraværet. Det er usikkert hvordan dette påvirker det rapporterte sykefraværet, men det er grunn til å tro at det er av begrenset omfang.

Mulige dagsverk

I Unique beregnes antall mulige dagsverk i standardoppsettet fra mandag til fredag. Dette er tilsvarende KS' metodikk. Også her har kommunene muligheter for å avvike fra standarden på flere måter.

Det er mulig for kommunene å justere mulige dagsverk og sykefravær slik at det også inkluderer helgearbeid. Det er usikkert hvordan dette påvirker det rapporterte sykefraværet.

Kommunene kan også legge inn fridager for den enkelte ansatte, disse vil da bli trukket ut av antall mulige dagsverk og sykedager som faller på disse dagene vil ikke bli inkludert. Dette er ikke mulig for ansatte som jobber turnus. Unique anbefaler at dette kun gjøres i spesielle tilfeller. Det er grunn til å tro at kommunene i relativt liten grad benytter seg av denne muligheten slik at fridager som oftest vil bli inkludert i mulige arbeidsdager og eventuelle sykedager på disse dagene også vil bli registrert. Hvis dette er tilfelle vil dette være identisk med hvordan KS behandler diverse fridager.

I Uniques standard oppsett tas det ikke hensyn til ferieavvikling når man beregner mulige arbeidsdager, slik at antall mulige arbeidsdager også vil inneholde dager der den ansatte har ferie. Dette vil når alt annet er likt medføre et høyere antall mulige arbeidsdager enn KS. Det finnes valgmulighet for å trekke feriedager ut fra antall mulige arbeidsdager, men det er grunn til å tro at kommunene i relativt liten grad benytter seg av denne muligheten. Hvis man ikke justerer mulige dagsverk for ferie, vil dette i de fleste tilfeller medføre at det beregnede sykefraværet når alt er likt blir i underkant av 1 prosentpoeng lavere enn hvis mulige dagsverk blir justert for ferie.

Hovedtrekk Unique

Kommunene står fritt til velge mellom en rekke variable. Disse variablene kan kombineres på en rekke ulike måter. Dette betyr at kommunene som benytter Unique kan legge forskjellige forutsetninger til grunn når det presenter sykefraværet. I hovedsak, er det med unntak av punktene nedenfor, små forskjeller mellom KS og Uniques standardoppsett.

- Unique kommunen vil trolig i de fleste tilfellene inkludere flere grupper av ansatte enn KS.
- Unique kommuner vil trolig i mange tilfeller inkludere feriedager i antall mulige arbeidsdager. Dette vil alt når alt annet er likt medføre et lavere sykefravær enn KS' statistikker.

EDB/NLP

EDB lønns- og personalsystem brukes av om lag 40 prosent av kommunene og fylkeskommunene som leverer fraværstatistikk til KS.

Datagrunnlag

Datagrunnlaget i EDBs rapporter inneholder alle ansatte med fastlønn. Dette betyr at mange ansatte i engasjement og vikarer vil bli inkludert. Dette betyr at EDB rapporter i likhet med SSB og Unique inneholder flere ansatte en KS' rapporter. Som tidligere nevnt kan dette medføre forskjeller i det beregnede sykefravær.

Sykefravær

EDB regner sykefravær fra dato til dato, men inkluderer ikke lørdager og søndager. Dette er tilsvarende KS. EDB justerer ikke antall sykefraværsdager i forholdt til ferie og helligdager.

Mulige dagsverk

EDB regner antall mulige dagsverk fra mandag til fredag. Dette tallet blir justert for permisjoner uten lønn. Dette er tilsvarende KS. EDB justerer ikke for ferie eller bevegelige helligdager. Dette betyr at EDB når annet er likt har et høyere antall mulige dagsverk enn KS. Dette vil medføre et lavere rapportert sykefravær.

Hovedtrekk EDB/NLP

- EDB rapporterte sykefravær inneholder flere grupper ansatte enn KS. Det er usikkert hvordan dette påvirker det rapporterte sykefraværet.
- EDB justerer ikke for ferie, dette vil når alt annet er likt gi et lavere rapportert sykefravær enn KS.

Feil i rapporterte data

I tillegg til forskjellene i populasjonen og metodikk diskutert ovenfor kan det også forekomme direkte feil i datamaterialet fra kommunene. Videre vil noen av det vanligst forekommende feilene i datamaterialet fra kommune til KS bli diskutert.

Det er usikkert hvor korrekt rapporteringen av gradert eller delvis sykemelding fra kommunene er. Hvis det er mangler i rapporteringen av graderte sykemeldte vil dette kunne medføre at KS har et høyere beregnet sykefravær enn enkelt kommuner og SSB.

Kommunene kan levere data der ulike grupper av ansatte som skal inkluderes i dataene av ulike årsaker ikke har blitt inkludert. Dette kan for eksempel gjelde samtlige ansatte ved en institusjon eller skole. Denne typen feil vil gi feil i det rapporterte sykefraværet i enkeltkommuner, men det er liten grunn til å tro at dette systematisk medfører at KS rapporterer høyere sykefravær en SSB, men vil kunne medføre avvik mellom KS og enkeltkommuner.

Kommunene kan også levere data som inkluderer grupper av ansatte som ikke skal inkluderes. Dette kan for eksempel gjelde ansatte som har vært sykemeldte i mer enn 12 måneder. Denne typen feil kan påvirke det rapporterte sykefraværet i begge retninger.

Det er også mulig at kommunene ikke fjerner gamle arbeidstakere som ikke lenger jobber i kommunene. Hvis dette er tilfellet vil dette medføre et lavere sykefravær da arbeidstakere som har sluttet ikke kan ha sykefravær.

Konklusjon

KS' sykefraværstatistikk kan vise et høyere sykefravær enn andre statistikker.

Årsakene til dette kan være:

- KS' fraværstatistikk inkluderer ikke vikarer. Det kan være grunn til å anta at vikarer er mindre syke da de skal erstatte fast ansatte som er syke. Dette vil nok særlig gjelde vikarer med korte arbeidsforhold. Tanken i KS fraværstatistikk er at sykefraværet skal måles i henhold til mulig ressursinnsats. SSB måler sykefraværet i forhold arbeidsstyrken som har rettigheter til sykepenger.
- KS trekker ut lørdager og søndager. I gjennomsnitt vil dette gi et bra bilde, sett for alle, også de som arbeider turnus. Statistikk for små grupper innen turnus kan for en periode gi et galt bilde fordi utformingen av selve turnusen kan påvirke tallene.
- KS trekker ut feriedager når sykefraværet beregnes. Dette kan gi et noe høyere beregnet sykefravær enn for de enkeltkommuner, som ikke gjør dette.